

Budapestre vonatkozó újságcikk

Osztályozás

92

Szerző: - 0

Cím: Ady Endre

Hely

Ady Endre

Idő

1919

Forrás: Budapesti Hírlap

Bp

19.12.8.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Ady Endre.

A költő, a kinél feltűnőbb pályát magyar poeta az újabb időkben — tehetjük tán egy fél-száz évnél is majdnem többre ez időt — nem futott meg, meghalt tegnap negyvenkét éves korában egy pesti szanatóriumban. Ady Endrét hívei elnevezték a *forradalom Petőfi-jének* s ma azt mondják, a gyöngye idegzetű embert forradalmunk izgalmai annyira megviselték, hogy szervezete nem tudott ellenállani a spanyol betegségnél, mely megtámadta s rövid küzdelem után sirba is döntötte.

Ady Endre viszonyát a forradalomhoz és Petőfihez később fogja az irodalomtörténet megállapítani. Mert igenis, Ady alakjával az irodalomtörténet behatóan tartozik foglalkozni. Rászolgált erre tehetsége is, de különösen rászolgált a hatás, a melyet kora költőnemzedékére tett.

Azt konstatálni lehet azonban ma is, hogy Petőfitől, Petőfi egyetemes költői tehetségének erejét, terjedelmét és természetét tekintve, elérhetetlen távolságok választják el Ady Endrét. És konstatálnunk kell azt is, hogy barátainak, a mikor megvitték neki a hírt, hogy egy új, Vörösmarty nevével nevezett akadémia elnöki székébe ültették, Ady egy pár válaszoló mondatában azt is mondta, hogy ez a forradalom nem az ő forradalma. Sajnos, a költő már akkor nem volt sem abban a fizikai, sem olyan szellemi állapotban, hogy meg lehetett volna tőle kérdezni akár azt, hogy akkor ez a forradalom kinek a forradalma

és hogy milyennek kellett volna lennie, hogy a maga forradalmának vállalja.

Lehet talán, hogy összetört egészségi állapotára gondolt, mely lehetlenné tette ránézve, hogy tétlenség részét vegyen forradalmi munkánkban. Lehet, hogy ő is Petőfi gondolata bántotta:

Agyban, párnák közt halni meg . . .

Hiszen a mi valamikor nemzeti gyászunk és szerencsétlenségünk volt, ma már boldogtalan nemzetünk lelki kincse, halhatatlansági hitünk oszlopa, erkölcsi erőnk ömlő forrása, az, hogy Petőfit, a 48 Tirtouszát, a rémes csaták tüzes Eliás-szekere ragadta az életből a halhatatlanságba, ifjan, ereje javában, dicsősége magasságaiból, földi boldogságának tündöklő illúzióiból.

Ki tudja, mire gondolt Ady Endre, mikor azt mondta: ez a forradalom nem az én forradalmam.

Az azonban, hogy ő viszont a forradalom halottja lenne, gondolom, csakis külső véletlenség. Gyöngye, törékeny test volt s költői pályafutásának testi és lelki izgalmai hamar kikezdtek és fölemésztették valója mulandó részét. Mikor a forradalom mint életrevaló csecsemő a világra jött, költőjének arcvonásain már ott sötétlett a facies hypocratica . . .

A *Budapesti Hírlapban* Adyról, Ady körül, Ady követőiről s a szellemről és irányról, melyet ő plántált át Párisból a mi irodalmunkba, nagy hadakozások folytak. S minthogy egy hirtelen fölemelkedés után Ady munkásságában gyors lehanyatlás következett el, nem egy súlyos és

bántó ítélet olvastatott a fejére e hasábokon. Most, hogy a költő örökre lehunyta a szemét, immár nem irodalom-politikai tekintetek adják kezünkbe a tollat; most már nem ama felsőbbrendű érdekeket kell védelmeznünk, melyeket az ő szertelenségei és követőinek szertelenségei veszedelmeztek: most egy kis komputust kell csak csinálnunk, most ő róla van a szó, nem az irodalomról, most neki kell igazságot adni, őt kell esetleg védelmezni is.

Mert hiszen ha nem lett volna kiválóbb tehetség, soha sem tehetné volna kora irodalmára azt a forradalmi hatást, a melyet keletkezni, tombolni láttunk s melynek ma már a hanyatlását is szemlélhetjük.

Én életemben egyszer láttam őt. Mikor Párisba készült, beszólt a *Budapesti Hírlap* szerkesztőségébe azzal a kérdéssel, nem írhatna-e nekünk a francia fővárosból egyelmást. Hovne! Szívesen! És írt egy pár kedves tárcát Párisból ugyan, de a Mátraaljáról mesélve. Egyszer azután verset küldött, azt nem adtuk ki és innen túl már semmit se küldött.

Párisban már jeles képviselői voltak akkor annak az iránynak, mely nálunk Ady nevéhez van kötve. A nekünk küldött vers már ebből a fajtából való volt, de azt találtuk, hogy se nem francia, se nem magyar és némileg zavaros. Hovahamarabb azonban kitűnt, hogy Ady tehetsége, magyarsága, eredetisége sikeresen vette föl magába a párisi poétai individualizmust, s mikor hazakerült, kész és jelentékeny magyar eredeti költője lett e modern iskolának. És nem lehetett csodálkozni azon, hogy hamarosan magával

ragadta a fiatal verselő nemzedéket, a fiatal olvasó nemzedéket is.

Verselése szabadabb és változatosabb volt az eddigi megkövesült formáknál; nyelve színebb, szavai érzékibbek, jelzői szokatlanok, mondatai pongyolaságot mulatva is szorosak, élesek; hangja új, tárgya új, eszejárása új; inkább ötletes, mint gondolatos, inkább sejtelmes, mint tartalmas. Nem tudom, mit tegyek jelzőnek, mit főnévnek: szilaj melankólia-e vagy melankólikus szilajság az alaptónusa. Beleges elkeseredés, dacos gög és asszonyos hiuság inspirálják. Tombol az érzékiségben és komázó félelemmel érinti a halált. Egészen lírikus természet, de minden verse mint egy kis ballada önönmagáról. Ez az ő hatásainak egyik legerősebb tényezője. Sok kötetéből össze lehet állítani egy szép kötetet, a mely elsőrendű értéke lesz a magyar költői irodalomnak.

Hosszabb lélekzetű munkára nem volt, úgy látszik kedve, de alkalmasint tehetsége sem. Egész lénye ötlet és szeszély.

Azt, hogy mi okozta hirtelen dekadenciáját, kutassák mások. Én csak konstátálom, hogy a mit pár éve termelt, az már zavaros volt néha az értelmetlenségig, affektált a karrikaturáig. A hatása pedig már tisztán torzképe annak, a mi jót ő maga produkált. Iskolája, epigonjai, bálványozói megrontották őt is, tönkre tették a hatását. A kiben utánczói közül tehetség van, azok mind jobban-jobban távolodnak tőle (abban a mértékben tudniillik, a hogy önmagukat megtalálják); a kikben nincs tehetség, azok ellen pedig az irodalomtörténet föladata lesz megvédelmezni magát a mestert, Ady Endrét.